

Teminis biuletenis

EUROPOS SĄJUNGOS PAGRINDINIŲ TEISIŲ CHARTIJOS TAIKYMO SRITIS

Europos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) taikymo sritis apibrėžta jos 51 straipsnyje, kuriame numatyta:

„1. <...> Chartijos nuostatos skirtos Sąjungos institucijoms, įstaigoms ir organams, tinkamai atsižvelgiant į subsidiarumo principą, bei valstybėms narėms tais atvejais, kai šios įgyvendina Sąjungos teisę. Todėl jie turi gerbti teises, laikytis principų ir juos taikyti pagal turimus atitinkamus įgaliojimus, nepažeisdami Sąjungos įgaliojimų, suteiktų jai Sutartimis, ribų.

2. <...> Chartija neišplečia Sąjungos teisės taikymo srities už Sąjungos įgaliojimų ribų, nenustato Sąjungai jokių naujų įgaliojimų ar užduočių ir nepakeičia Sutartyse nustatytųjų.“

Kiek tai susiję su Sąjungos teisės aktais, reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas savo jurisprudencijoje tikrino tam tikrų antrinės teisės aktų galiojimą atsižvelgdamas į pagrindines teises¹ ir nurodė, kad aktai, kaip antai Sąjungos reglamentai ir direktyvos, būtinai turi būti aiškinami atsižvelgiant į pagrindines teises². Sąjunga taip pat negali sudaryti šių teisių neatitinkančio tarptautinio susitarimo³.

Kalbant apie valstybės nares, reikia pažymėti, kad Teisingumo Teismas, nagrinėdamas nemažai prašymų priimti prejudicinį sprendimą, išaiškino sąvoką „Sąjungos teisės įgyvendinimas“ ir

1 Žr., be kita ko, 2014 m. balandžio 8 d. Sprendimą *Digital Rights Ireland ir kt.* (C-293/12, EU:C:2014:238, 69 punktas), 2016 m. vasario 15 d. Sprendimą *N.* (C-601/15 PPU, EU:C:2016:84, 82 punktas), 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Associazione Italia Nostra Onlus* (C-444/15, EU:C:2016:978, 63 ir 64 punktas), 2017 m. liepos 5 d. Sprendimą *Fries* (C-190/16, EU:C:2017:513, 80 punktas), 2018 m. gegužės 29 d. Sprendimą *Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen ir kt.* (C-426/16, EU:C:2018:335, 80 ir 84 punktai), 2019 m. gegužės 14 d. Sprendimą *M ir kt.* (Pabėgėlio statuso panaikinimas) (C-391/16, C-77/17 ir C-78/17, EU:C:2019:403, 112 punktas) ir 2020 m. liepos 16 d. Sprendimą *Facebook Ireland ir Schrems* (C-311/18, EU:C:2020:559, 149 ir 199 punktai).

2 Žr., be kita ko, 2003 m. gegužės 20 d. Sprendimą *Österreichischer Rundfunk ir kt.* (C-465/00, C-138/01 ir C-139/01, EU:C:2003:294, 68 ir paskesni punktai), 2010 m. kovo 4 d. Sprendimą *Chakroun* (C-578/08, EU:C:2010:117, 44 ir paskesni punktai), 2014 m. gegužės 13 d. Sprendimą *Google Spain ir Google* (C-131/12, EU:C:2014:317, 68 ir paskesni punktai), 2014 m. rugsėjo 11 d. Sprendimą *A* (C-112/13, EU:C:2014:2195, 51 ir paskesni punktai), 2015 m. spalio 6 d. Sprendimą *Orizzonte Salute* (C-61/14, EU:C:2015:655, 49 ir paskesni punktai), 2015 m. spalio 6 d. Sprendimą *Schrems* (C-362/14, EU:C:2015:650, 38 ir paskesni punktai) ir 2016 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *Tele2 Sverige ir Watson ir kt.* (C-203/15 ir C-698/15, EU:C:2016:970, 91 ir paskesni punktai).

3 Žr. 2017 m. liepos 26 d. Nuomonę 1/15 (ES ir Kanados PNR susitarimas) (EU:C:2017:592).

nurodė, be kita ko, tam tikrus požymius, į kuriuos galima atsižvelgti sprendžiant, ar nacionalinės teisės aktas patenka į šios sąvokos taikymo sritį.

I. Chartijos taikymas Sąjungos institucijoms, įstaigoms ir organams

2016 m. rugsėjo 20 d. Didžiosios kolegijos sprendimas „Ledra Advertising / Komisija ir ECB“ (C-8/15 P–C-10/15 P, EU:C:2016:701)

Kipro Respublika, kurios valiuta yra euras, pateikė prašymą skirti Europos stabilumo mechanizmo (ESM)⁴ finansinę paramą po to, kai 2012 m. pradžioje kai kurie šioje valstybėje narėje įsteigti bankai patyrė sunkumų. Ši parama turėjo būti teikiama pagal makroekonominio koregavimo programą, kuri turėjo būti sukonkretinta ESM vardu Europos Komisijos suderėtame Susitarimo memorandume. Tokį memorandumą 2013 m. balandžio 26 d. pasirašė Kipro Respublika ir ESM⁵. Ieškovai pagrindinėje byloje, kurie turėjo indėlių tam tikruose Kipro bankuose, pareiškė ieškinius Bendrajame Teisme ir prašė, pirma, panaikinti tam tikrus šio memorandumo punktus ir, antra, atlyginti jų tariamai patirtus nuostolius. Kaip teigė ieškovai, šie nuostoliai atsirado dėl ginčijamų punktų įtraukimo į Susitarimo memorandumą ir Komisijai pažeidus savo pareigą užtikrinti šio memorandumo atitiktį Sąjungos teisei, būtent Chartijos 17 straipsnio („Teisė į nuosavybę“) 1 daliai. Bendrajam Teismui pripažinus ieškinius iš dalies nepriimtinais ir iš dalies nepagrįstais, ieškovai pateikė apeliacinį skundą Teisingumo Teismui.

Dėl klausimo, ar Chartija buvo taikoma nagrinėtu atveju, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad valstybės narės neįgyvendina Sąjungos teisės pagal ESM steigimo sutartį ir dėl to Chartija šiomis aplinkybėmis joms netaikoma, tačiau ji taikoma Sąjungos institucijoms, įskaitant atvejus, kai jos veikia už Sąjungos teisinės sistemos ribų.

Teisingumo Teismas pridūrė, kad kai priimamas susitarimo memorandumas, kaip antai 2013 m. balandžio 26 d. Susitarimo memorandumas, Komisija pagal ESS 17 straipsnio 1 dalį, kurioje jai numatytas bendras uždavinys prižiūrėti Sąjungos teisės taikymą, ir pagal ESM steigimo sutarties 13 straipsnio 3 ir 4 dalis, kuriose ji įpareigota kontroliuoti ESM sudarytų susitarimo memorandumų atitiktį Sąjungos teisei, privalo užtikrinti, kad toks memorandumas būtų suderinamas su Chartijoje įtvirtintomis pagrindinėmis teisėmis. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad nagrinėjant ieškinį dėl atsakomybės reikia ištirti, ar Komisija prisidėjo prie pakankamai akivaizdaus apeliančių nuosavybės teisės, kaip ji suprantama pagal Chartijos 17 straipsnio 1 dalį, pažeidimo priimant 2013 m. balandžio 26 d. Susitarimo memorandumą (67 ir 68 punktai)⁶.

4 2012 m. vasario 2 d. Briuselyje (Belgija) sudaryta Europos stabilumo mechanizmo steigimo sutartis tarp Belgijos Karalystės, Vokietijos Federacinės Respublikos, Estijos Respublikos, Airijos, Graikijos Respublikos, Ispanijos Karalystės, Prancūzijos Respublikos, Italijos Respublikos, Kipro Respublikos, Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės, Maltos, Nyderlandų Karalystės, Austrijos Respublikos, Portugalijos Respublikos, Slovėnijos Respublikos, Slovakijos Respublikos ir Suomijos Respublikos. Ši sutartis įsigaliojo 2012 m. rugsėjo 27 d.

5 2013 m. balandžio 26 d. Kipro Respublikos ir Europos stabilumo mechanizmo (ESM) sudarytas Susitarimo memorandumas dėl specialių ekonominės politikos sąlygų (toliau – 2013 m. balandžio 26 d. Susitarimo memorandumas).

6 Šis sprendimas aptartas 2016 m. Metiniame pranešime, p. 69.

II. Chartijos taikymas valstybėms narėms. Sąvoka „Sąjungos teisės įgyvendinimas“

1. Taikomi principai

2013 m. vasario 26 d. Didžiosios kolegijos sprendimas „Åkerberg Fransson“ (C-617/10, EU:C:2013:105)

Ginčas pagrindinėje byloje kilo tarp *Åklagaren* (Švedijos prokuratūra) ir H. Åkerberg Fransson dėl prieš pastarąjį pradėto baudžiamojo persekiojimo dėl mokesčių vengimo dideliu mastu. Jis buvo kaltinamas tuo, kad savo mokesčių deklaracijose už 2004 ir 2005 mokestinius metus pateikė netikslią informaciją, o dėl to valstybės biudžetas prarado pajamų iš pajamų mokesčio ir pridėtinės vertės mokesčio (PVM). H. Åkerberg Fransson taip pat buvo persekiojamas dėl darbdavio įmokų nedeklaravimo už 2004 m. spalio mėn. ir 2005 m. spalio mėn. referencinius laikotarpius, dėl ko socialinės institucijos prarado pajamų.

Už nurodytus dvejus mokestinius metus mokesčių administratorius skyrė H. Åkerberg Fransson kelias nuobaudas, susijusias su jo pajamomis iš ūkinės veiklos, PVM ir darbdavio įmokomis. Šios nuobaudos apskaičiuotos kartu su palūkanomis ir nebuvo skystos administraciniam teismui. Sprendimas skirti nuobaudas buvo grindžiamas tuo pačiu pažeidimu – klaidingos informacijos deklaracijoje pateikimu, kuriuo prokuratūra rėmėsi baudžiamojoje byloje.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimas, ar prieš H. Åkerberg Fransson pradėtą procesą reikia nutraukti motyvuojant tuo, kad pagal kitą procedūrą jis jau buvo nubaustas už tą patį pažeidimą, antraip galėjo būti pažeistas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos protokolo Nr. 7 4 straipsnyje ir Chartijos 50 straipsnyje skelbiamas dvigubo nubaudo draudimas. Todėl, be kita ko, jis pateikė Teisingumo Teismui klausimą, ar Chartijos 50 straipsnyje skelbiamas principas *ne bis in idem* draudžia tai, kad būtų pradėtas kaltinamojo baudžiamasis persekiojimas už mokesčių vengimą, jeigu jis jau buvo nubaustas mokestine sankcija už tą patį klaidingos informacijos deklaracijoje pateikimą.

Vertindamas savo jurisdikcijos klausimą, Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad Chartijos taikymo sritis, kiek tai susiję su valstybių narių veiksmais, apibrėžta jos 51 straipsnio 1 dalyje, pagal kurią Chartijos nuostatos skirtos valstybėms narėms, tik jei jos įgyvendina Sąjungos teisę. Šiuo aspektu jis pažymėjo, kad Sąjungos teisės sistemoje užtikrinamos pagrindinės teisės gali būti taikomos visose situacijose, kurias reglamentuoja Sąjungos teisė, tačiau negali būti peržengtos tokių situacijų ribos. Teisingumo Teismas pažymėjo, kad būtent todėl, remdamasis Chartija jis negali vertinti nacionalinės teisės aktų, kurie nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Tačiau, jei tokie teisės aktai patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, Teisingumo Teismas, gavęs prašymą priimti prejudicinį sprendimą, turi pateikti visas aiškinimo gaires, kad nacionalinis teismas galėtų įvertinti šių teisės aktų atitiktį pagrindinėms teisėms, kurių paisymą jis užtikrina (17–23 punktai)⁷.

⁷ Šis sprendimas aptartas 2013 m. Metiniame pranešime, p. 16.

Nagrinėtu atveju Teisingumo Teismas pažymėjo, kad H. Åkerberg Fransson skirtos mokestinės sankcijos ir jo baudžiamasis persekiojimas iš dalies buvo susiję su jo deklaravimo pareigų PVM srityje nevykdymu. Jis pareiškė, viena vertus, kad iš Direktyvos 2006/112⁸ 2 straipsnio, 250 straipsnio 1 dalies ir 273 straipsnio ir ESS 4 straipsnio 3 dalies matyti, kad kiekviena valstybė narė turi pareigą imtis visų įstatymų numatytų ir administracinių priemonių, kad užtikrintų viso jos teritorijoje mokėtino PVM surinkimą ir kovotų su sukčiavimu. Kita vertus, jis konstatavo, kad SESV 325 straipsnis įpareigoja valstybes nares atgrasomosiomis ir veiksmingomis priemonėmis kovoti su neteisėta veikla, kuri kelia grėsmę Sąjungos finansiniams interesams, ir šiuo aspektu nurodė, kad remiantis Sprendimo 2007/436⁹ 2 straipsnio 1 dalimi Sąjungos nuosavus išteklius sudaro pajamos, surenkamos suderintoms PVM apmokestinimo bazėms, nustatytoms pagal Sąjungos taisykles, taikant galiojantį vienodą tarifą. Atsižvelgdamas į tai, jis padarė išvadą, kad mokestinėmis sankcijomis ir baudžiamuoju persekiojimu už mokesčių vengimą, kuriuo buvo ar yra kaltinamas H. Åkerberg Fransson dėl pateiktos informacijos PVM srityje netikslumo, įgyvendinami Direktyvos 2006/112 2 straipsnis, 250 straipsnio 1 dalis ir 273 straipsnis, taip pat SESV 325 straipsnis, t. y. Sąjungos teisė, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį. Tuo remdamasis jis pripažino turįs jurisdikciją atsakyti į pateiktus klausimus ir pateikti visas aiškinimo gaires, būtinas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui vertinant nacionalinės teisės aktų atitiktį Chartijos 50 straipsnyje skelbiamam principui *ne bis in idem* (24–27 ir 31 punktai).

2014 m. liepos 10 d. Sprendimas „Julián Hernández ir kt.“ (C-198/13, EU:C:2014:2055)

Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas nagrinėjant septynių darbuotojų ginčą su jų nemokiais darbdaviais ir Ispanijos valstybe dėl nesumokėto darbo užmokesčio, priklausančio šiems darbuotojams dėl jų atleidimo, kurį nacionalinis teismas pripažino niekiniu.

Pagal nagrinėtu atveju taikytus Ispanijos teisės aktus darbdavys galėjo reikalauti, kad Ispanijos valstybė sumokėtų darbuotojui darbo užmokestį, susikaupusį vykstant procesui dėl atleidimo iš darbo ginčijimo, praėjus 60 darbo dienų nuo ieškinio pareiškimo. Jeigu darbdavys nesumokėjo darbo užmokesčio ir yra laikinai nemokus, dėl subrogacijos, taikomos pagal įstatymą, darbuotojas gali tiesiogiai reikalauti, kad darbo užmokestį sumokėtų ši valstybė narė.

Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo klausimas, ar toks reglamentavimas patenka į Direktyvos 2008/94¹⁰ taikymo sritį ir ar šis reglamentavimas prieštarauja Chartijos 20 straipsniui („Lygybė prieš įstatymą“), nes taikomas tik neteisėto, bet ne niekinio atleidimo iš darbo atveju.

Teisingumo Teismas pirmiausia priminė, kad, kaip matyti iš Chartijos 51 straipsnio išaiškinimų, į kuriuos privaloma tinkamai atsižvelgti pagal Chartijos 52 straipsnio 7 dalį, minėtame 51 straipsnyje nustatyta įgyvendinimo sąvoka patvirtina Teisingumo Teismo jurisprudenciją, suformuotą prieš įsigaliojant Chartijai, pagal kurią reikalavimas gerbti pagrindines teises yra privalomas valstybėms narėms tik tuo atveju, kai jų veiksmai patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad jau yra pripažinęs, jog Sąjungos pagrindinės teisės

8 2006 m. lapkričio 28 d. Tarybos direktyva 2006/112/EB dėl pridėtinės vertės mokesčio bendros sistemos (OL L 347, 2006, p. 1).

9 2007 m. birželio 7 d. Tarybos sprendimas 2007/436/EB, Euratomas dėl Europos Bendrijų nuosavų išteklių sistemos (OL L 163, 2007, p. 17).

10 2008 m. spalio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2008/94/EB dėl darbuotojų apsaugos jų darbdaviui tapus nemokiam (OL L 283, 2008 10 28, p. 36).

negali būti taikomos situacijoje, dėl kurios atitinkamos srities Sąjungos teisės nuostatose nenustatyta jokia konkrečių valstybių narių pareiga. Be to, jis paaiškino, kad vien dėl aplinkybės, kad nacionalinė priemonė susijusi su sritimi, kurioje Sąjunga turi kompetenciją, ta priemonė negali patekti į Sąjungos teisės taikymo sritį ir lemti Chartijos taikymo. Jis taip pat nurodė, kad siekiant nustatyti, ar nacionalinė priemonė susijusi su Sąjungos teisės įgyvendinimu, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį, reikia patikrinti, be kita ko, tai, ar nagrinėjama nacionalinės teisės aktais siekiama įgyvendinti Sąjungos teisės nuostatą, taip pat šių teisės aktų pobūdį ir tai, ar jais siekiama kitų tikslų nei tie, kurie nustatyti Sąjungos teisėje, net jeigu jie šiai teisei gali daryti netiesioginį poveikį, taip pat tai, ar egzistuoja konkretūs Sąjungos teisės aktai šioje srityje arba aktai, galintys jai daryti poveikį (33 ir 35–37 punktai).

Nagrinėtu atveju jis, be kita ko, vertino kriterijų, ar nagrinėjama nacionaline priemone siekiama atitinkama direktyva reglamentuojamo tikslo. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad remiantis pagrindinėje byloje aptariamų teisės aktų analize darytina išvada, kad jais siekiama ne užtikrinti Direktyvoje 2008/94 numatytą minimalią pagal darbo sutartį dirbančių darbuotojų apsaugą darbdavio nemokumo atveju, bet garantuoti, kad Ispanijos valstybė atlygins žalą, patirtą dėl daugiau kaip šešiasdešimt darbo dienų trunkančio teismo proceso. Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad vien aplinkybė, kad pagrindinėje byloje aptariamais teisės aktais susiję su sritimi, kurioje Sąjunga turi kompetenciją pagal SESV 153 straipsnio 2 dalį, nereiškia, kad turi būti taikoma Chartija. Taigi remdamasis visa ištirta informacija jis padarė išvadą, kad aptariamais teisės aktais negali būti laikomi įgyvendinančiais Sąjungos teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį, todėl negali būti nagrinėjami atsižvelgiant į Chartiją, būtent jos 20 straipsniu, suteikiamas garantijas (38–41, 46, 48, 49 punktai ir rezoliucinė dalis)¹¹.

2. Požymiai, leidžiantys įvertinti, ar nacionaline priemone „įgyvendinama Sąjungos teisė“

2.1. Sąjungos teisė nustato valstybėms narėms vieną ar kelias konkrečias pareigas, arba nacionalinei situacijai taikomos specialios Sąjungos teisės nuostatos

2.1.1. Ryškiausi jurisprudencijos pavyzdžiai

2014 m. kovo 6 d. Sprendimas „Siragusa“ (C-206/13, EU:C:2014:126)

Pareiškėjas byloje buvo kraštovaizdžio draustinyje esančio nekilnojamojo turto savininkas; jis be išankstinio leidimo atliko šio turto didinimo darbus. Kadangi ši darbų kategorija negalėjo būti įteisinta atgaline data, *Soprintendenza Beni Culturali e Ambientali di Palermo* (Palermo (Italija) kultūros paveldo ir aplinkosaugos direkcija) priėmė nutarimą-įsakymą, kuriuo nurodė atkurti pirminę vietovės būklę sunaikinant visus savavališkai atliktų darbų rezultatus.

Skundą dėl šio nutarimo-įsakymo gavusiam prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, be kita ko, kilo klausimas, ar nagrinėjama nacionalinės teisės aktais, pagal kuriuos taikant prezumpciją visiškai atsisakoma vertinti tam tikros darbų kategorijos atitiktį

¹¹ Šis sprendimas aptartas 2014 m. Metiniame pranešime, p. 14.

kraštovaizdžio apsaugai ir įpareigojama sunaikinti jų rezultatą, nėra nepagrįstai ir neproporcingai ribojama teisė į nuosavybę, garantuota pagal Chartijos 17 straipsnį.

Sprendamas dėl savo jurisdikcijos atsakyti į prejudicinį klausimą, Teisingumo Teismas nurodė, kad sąvoka „Sąjungos teisės įgyvendinimas“, kaip ji suprantama pagal Chartijos 51 straipsnį, reiškia, jog būtina tam tikra sąsaja su Sąjungos teise, todėl nepakanka, kad reglamentuojamos sritys būtų panašios arba viena sritis turėtų netiesioginį poveikį kitai. Jis taip pat pridūrė, kad nustatant, ar nacionalinės teisės aktai susiję su Sąjungos teisės įgyvendinimu, kaip jis suprantamas pagal Chartijos 51 straipsnį, reikia patikrinti, be kita ko, tai, ar jais siekiama įgyvendinti Sąjungos teisės nuostatą, taip pat šių teisės aktų pobūdį ir tai, ar jais siekiama kitų tikslų nei tie, kurie nustatyti Sąjungos teisėje, net jeigu jie šiai teisei gali daryti netiesioginį poveikį, taip pat tai, ar egzistuoja konkretūs Sąjungos teisės aktai šioje srityje arba aktai, galintys jai daryti poveikį (24 ir 25 punktai).

Nagrinėtu atveju tam, kad padarytų išvadą dėl savo jurisdikcijos nebuvimo, Teisingumo Teismas taikė kelis savo suformuluotus kriterijus. Jis konstatavo, kad Sąjungos teisės nuostatose, kuriomis rėmėsi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, nenustatyta jokia valstybių narių pareiga dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos situacijos. Be to, jis pažymėjo, kad Sąjungos teisės aktų ir nacionalinės teisės nuostatų tikslai nėra tie patys. Galiausiai jis nurodė, kad nagrinėjamomis nacionalinės teisės nuostatomis neįgyvendinamos Sąjungos teisės normos, todėl nusprendė neturįs jurisdikcijos atsakyti į *Tribunale amministrativo regionale per la Sicilia* (Sicilijos regiono administracinis teismas, Italija) pateiktą klausimą (26–33 punktai ir rezoliucinė dalis).

2011 m. gruodžio 21 d. Didžiosios kolegijos sprendimas „N. S. ir kt.“ (C-411/10 ir C-493/10, EU:C:2011:865)

Ginčas pagrindinėje byloje buvo susijęs su keliais trečiųjų šalių piliečiais, atvykusiais tranzitu per Graikiją ir pateikusiais prieglobsčio prašymus Jungtinėje Karalystėje ar Airijoje. Jie nesutiko būti grąžinti į Graikiją – valstybę narę, atsakingą už jų prieglobsčio prašymų nagrinėjimą pagal Reglamentą Nr. 343/2003¹² (toliau – reglamentas „Dublinas II“). Jie teigė, kad dėl tokio perdavimo būtų pažeistos jų pagrindinės teisės ir kad prieglobsčio procedūra ir prieglobsčio prašytojų priėmimo sąlygos Graikijoje buvo netinkamos, todėl jų buvimo vietos valstybė narė turėjo pasinaudoti reglamento „Dublinas II“ 3 straipsnio 2 dalyje numatyta teise priimti atsakomybę išnagrinėti jų prieglobsčio prašymus ir priimti dėl jų sprendimą.

Šioje byloje, be kita ko, kilo du klausimai dėl Chartijos taikymo srities.

Pirmiausia Teisingumo Teismas turėjo atsakyti į klausimą, ar pagal reglamento „Dublinas II“ 3 straipsnio 2 dalį valstybės narės priimtas sprendimas nagrinėti prieglobsčio prašymą ar jo nenagrinėti, net jeigu ji pagal šio reglamento III skyriuje nustatytus kriterijus neatsako už šio prašymo nagrinėjimą, patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį pagal ESS 6 straipsnį ir (arba) Chartijos 51 straipsnį. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad reglamento „Dublinas II“ 3 straipsnio 2 dalyje valstybėms narėms pripažįstama diskrecija, kuri yra sudedamoji bendrosios

¹² 2003 m. vasario 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 343/2003, nustatantis valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus (OL L 50, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 109).

Europos prieglobsčio sistemos, numatytos SESV ir išplėtos Sąjungos teisės aktų leidėjo, dalis. Šia diskrecija turi būti naudojama laikantis kitų šio reglamento nuostatų. Be to, valstybė narė, kuri nusprendžia pati nagrinėti prieglobsčio prašymą, tampa atsakinga valstybe narė, kaip tai suprantama pagal reglamentą „Dublinas II“, ir prireikus privalo informuoti bet kurią kitą su prieglobsčio prašymu susijusią valstybę narę. Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad valstybė narė, kuri naudoja reglamento „Dublinas II“ 3 straipsnio 2 dalyje suteikta diskrecija, turi būti pripažinta įgyvendinančia Sąjungos teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį (55, 65–69 punktai ir rezoliucinės dalies 1 punktas).

Antra, kadangi kai kurie prejudiciniai klausimai buvo susiję su Jungtinei Karalystei tenkančia pareiga asmeniui, kuriam taikomas reglamentas „Dublinas II“, suteiktos apsaugos srityje, kilo klausimas, ar pateiktiniams atsakymams turėtų kokios nors reikšmės atsižvelgimas į Protokolą Nr. 30¹³ dėl Chartijos taikymo Lenkijos Respublikai ir Jungtinei Karalystei. Teisingumo Teismas į šį klausimą atsakė neigiamai. Kad priėtų prie šios išvados, jis pažymėjo, kad iš šio protokolo 1 straipsnio matyti, kad juo nepaneigiamas Chartijos galiojimas Jungtinei Karalystei arba Lenkijai, ir tai patvirtinama šio protokolo trečioje ir šeštoje konstatuojamosiose dalyse. Tokiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas nusprendė, kad Protokolo Nr. 30 1 straipsnio 1 dalimi išsamiau paaiškinamas Chartijos 51 straipsnis ir ja nesiekama atleisti Lenkijos ir Jungtinės Karalystės nuo pareigos gerbti Chartijos nuostatas arba užkirsti kelią vienos iš šių valstybių narių teismui užtikrinti šių nuostatų laikymąsi (116, 119, 120, 122 punktai ir rezoliucinės dalies 4 punktas)¹⁴.

2019 m. lapkričio 19 d. Didžiosios kolegijos sprendimas „A. K. ir kt. (Aukščiausiojo Teismo drausmės bylų kolegijos nepriklausomumas)“ (C-585/18, C-624/18 ir C-625/18, EU:C:2019:982)

Pagrindinėse bylose trys Lenkijos teisėjai (iš Vyriausiojo administracinio teismo ir Aukščiausiojo Teismo) skundėsi dėl to, kad buvo anksčiau laiko išleisti į pensiją pagal naują nacionalinį įstatymą. Grįsdami *Sąd Najwyższy* (Aukščiausiasis Teismas, Lenkija) darbo ir socialinės apsaugos bylų kolegijai pateiktą skundą jie teigė, be kita ko, kad dėl tokio išleidimo į pensiją buvo pažeista ESS 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa, Chartijos 47 straipsnis ir Direktyva 2000/78¹⁵. Nors pakeitus nurodytą įstatymą pareiškėjai liko eiti pareigas arba buvo į jas sugrąžinti, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas tebemanė, kad egzistuoja procesinė problema. Iš tiesų, nors nagrinėjami ginčai paprastai priklauso naujai įsteigtos Aukščiausiojo Teismo drausmės bylų kolegijos jurisdikcijai, jam kilo klausimas, ar dėl abejonių šios institucijos nepriklausomumu jis turėtų netaikyti nacionalinės teisės nuostatų dėl jurisdikcijos pasidalijimo ir prireikus pats išnagrinėti šiuos ginčus iš esmės.

Šiomis aplinkybėmis prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas paprašė Teisingumo Teismo atsakyti į klausimą, ar ESS 2 straipsnis, 19 straipsnio 1 dalies antra pastraipa ir Chartijos 47 straipsnis turi būti aiškinami taip, kad valstybės narės aukščiausiojo teismo kolegija, kaip antai Drausmės bylų kolegija, tenkina šiose Sąjungos teisės nuostatose įtvirtintus

13 Protokolas (Nr. 30) dėl Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos taikymo Lenkijai ir Jungtinei Karalystei (OL C 83, 2010, p. 313) (toliau – Protokolas Nr. 30).

14 Šis sprendimas aptartas 2011 m. Metiniame pranešime, p. 61.

15 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79).

ne priklausomumo ir nešališkumo reikalavimus, atsižvelgiant į jos įsteigimo ir jos narių skyrimo sąlygas.

Prieš atsakydamas į šį klausimą, Teisingumo Teismas patikrino savo jurisdikciją ir išnagrinėjo, ar pagrindinėje byloje ginčijamomis nacionalinės teisės nuostatomis įgyvendinama Sąjungos teisė ir todėl jos patenka į Chartijos taikymo sritį.

Dėl Chartijos taikymo srities Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nagrinėjamu atveju pareiškėjai rėmėsi Direktyvos 2000/78 įtvirtinto diskriminacijos dėl amžiaus draudimo pažeidimu; šios direktyvos 9 straipsnyje patvirtinta teisė į veiksmingą teisės gynimo priemonę. Tuo remdamasis jis padarė išvadą, kad šios bylos atitiko Sąjungos teisės reglamentuojamas situacijas. Iškeltas klausimas susijęs su tuo, ar nacionalinė institucija, paprastai kompetentinga nagrinėti ginčą, kuriame teisės subjektas remiasi pagal Sąjungos teisę jam suteikta teise, atitinka reikalavimus, kylančius iš teisės į veiksmingą teisminę gynybą, įtvirtintos Chartijos 47 straipsnyje ir Direktyvos 2000/78 9 straipsnio 1 dalyje.

Kalbėdamas apie ESS 19 straipsnio 1 dalies antros pastraipos taikymo sritį, Teisingumo Teismas priminė, kad šia nuostata siekiama užtikrinti veiksmingą teisminę apsaugą „Sąjungos teisei priklausančiose srityse“, neatsižvelgiant į aplinkybes, kuriomis valstybės narės įgyvendina šią teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį.

Galiausia Teisingumo Teismas pridūrė, kad Protokolas Nr. 30 dėl Chartijos taikymo Lenkijai ir Jungtinei Karalystei nepaneigia Chartijos taikymo Lenkijoje ir juo nesiekama atleisti Lenkijos Respublikos nuo pareigos laikytis Chartijos nuostatų (78–85 ir 100 punktai).

2019 m. lapkričio 19 d. Didžiosios kolegijos sprendimas „TSN ir AKT“ (C-609/17 ir C-610/17, EU:C:2019:981)

Darbuotojai, kurie buvo šių bylų šalys, pagal jų profesinės veiklos sektoriuose taikomas kolektyvines sutartis turėjo teisę į mokamas kasmetines atostogas, kurių trukmė viršija Direktyvos 2003/88¹⁶ 7 straipsnio 1 dalyje numatytą minimalų keturių savaitių laikotarpį, t. y. į septynių savaitių (byloje *TSN*, C-609/17) ir penkių savaitių (byloje *AKT*, C-610/17) atostogas. Kadangi šie darbuotojai per mokamas kasmetines atostogas dėl ligos buvo nedarbingi, jie savo darbdavių paprašė perkelti tą kasmetinių atostogų dalį, kuria negalėjo pasinaudoti. Darbdaviai šių prašymų netenkino tiek, kiek jie buvo susiję su mokamų kasmetinių atostogų dalimi, viršijančia Direktyvoje 2003/88 numatytą minimalų keturių savaitių laikotarpį.

Šias bylas nagrinėjęs *työtuomioistuin* (darbo bylų teismas, Suomija), be kita ko, iškėlė klausimą, ar pagal Chartijos 31 straipsnio („Tinkamos ir teisingos darbo sąlygos“) 2 dalį dėl teisės į kasmetines mokamas atostogas draudžiami nacionalinės teisės aktai ir kolektyvinės sutartys, numatantys suteikti mokamų kasmetinių atostogų dienų, viršijančių Direktyvoje 2003/88 numatytą minimalų keturių savaitių laikotarpį, bet nenumatantys galimybės dėl ligos perkelti šias atostogų dienas.

¹⁶ 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų (OL L 299, 2003, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 381).

Nagrinėdamas, ar tokie teisės aktai patenka į Chartijos taikymo sritį, Teisingumo Teismas visų pirma priminė, kad, kiek tai susiję su valstybių narių veiksmais, Chartijos nuostatos skirtos joms tais atvejais, kai jos įgyvendina Sąjungos teisę. Toliau jis nurodė, jog vien tai, kad nacionalinės priemonės yra susijusios su sritimi, kurioje Sąjunga turi kompetenciją, nereiškia, kad tos priemonės patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį ir todėl taikoma Chartija.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Direktyva 2003/88, kuri buvo priimta remiantis EB 137 straipsnio 2 dalimi (dabar – SESV 153 straipsnio 2 dalis), nustato tik būtiniausius saugos ir sveikatos reikalavimus dėl darbo laiko organizavimo. Remiantis SESV 153 straipsnio 4 dalimi, tokie minimalūs reikalavimai neklaido valstybei narei ir toliau laikytis arba imtis griežtesnių apsaugos priemonių, atitinkančių Sutartis. Tai, anot Teisingumo Teismo, reiškia, kad valstybės narės, įgyvendindamos turimą kompetenciją socialinės politikos srityje, gali laisvai nuspręsti, ar priimti tokias normas, kurios būtų griežtesnės už nustatytas Sąjungos teisės aktų leidėjo, jeigu jos nekenkia tos nustatytos tvarkos nuoseklumui.

Teisingumo Teismas konstatavo, kad kai valstybės narės pripažįsta arba socialiniams partneriams leidžia suteikti teises į mokamas kasmetines atostogas, viršijančias Direktyvoje 2003/88 numatytą minimalią keturių savaičių trukmę, tokios teisės arba galimo jų perkėlimo dėl ligos per atostogas sąlygos priklauso valstybių narių turimai kompetencijai ir jų ši direktyva neregamentuoja. Jeigu Sąjungos teisės nuostatos atitinkamoje srityje neregamentuoja tam tikro aspekto arba nenustato valstybėms narėms jokios specialios pareigos dėl konkrečios situacijos, dėl to aspekto valstybės narės priimti nacionalinės teisės aktai nepatenka į Chartijos taikymo sritį. Teisingumo Teismas priėjo prie išvados, kad priimdama tokius teisės aktus arba leisdama derėtis dėl kolektyvinių sutarčių, kaip antai nagrinėjamų pagrindinėse bylose, valstybė narė neįgyvendina šios direktyvos, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį, taigi Chartija, visų pirma jos 31 straipsnio 2 dalis, netaikoma (42–55 punktai).

2016 m. gruodžio 1 d. Sprendimas „Daouidi“ (C-395/15, EU:C:2016:917)

Nagrinėtu atveju ieškovas pagrindinėje byloje ginčijo savo atleidimą iš darbo. Nors ieškovas buvo laikinai, kad ir neapibrėžtą laikotarpį, nedarbingas dėl nelaimingo atsitikimo darbe, jį atleido iš darbo už drausmės pažeidimą. Taigi jis kreipėsi į *Juzgado de lo Social n 33 de Barcelona* (Barselonos darbo teismas Nr. 33, Ispanija) ir visų pirma prašė pripažinti jo atleidimą iš darbo negaliojančiu.

Šis teismas nurodė, kad egzistuoja pakankamai faktų, leidžiančių manyti, kad tikroji ieškovo atleidimo iš darbo priežastis yra nedarbingumas dėl patirto nelaimingo atsitikimo darbe. Todėl šiam teismui kilo klausimas, ar toks atleidimas iš darbo neturėtų būti laikomas prieštaraujančiu Sąjungos teisei, nes juo pažeistas diskriminacijos draudimo principas, teisė į apsaugą nuo bet kokio neteisėto atleidimo iš darbo, teisė į teisingas ir palankias darbo sąlygas, teisė gauti socialinio draudimo išmokas ir teisė į sveikatos apsaugą, atitinkamai įtvirtinti Chartijos 21 straipsnio 1 dalyje, 30, 31 straipsniuose, 34 straipsnio 1 dalyje ir 35 straipsnyje.

Teisingumo Teismas priminė, kad pagal suformuotą jurisprudenciją, kai teisinė situacija nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, jis neturi jurisdikcijos priimti dėl jos sprendimo, o nurodytos Chartijos nuostatos *per se* negali pagrįsti šios jurisdikcijos. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad iki proceso stadijos, kuri pasiekta pagrindinėje byloje, nebuvo nustatyta, kad nagrinėjama situacija patenka į Chartijoje įtvirtintos Sąjungos teisės nuostatos taikymo

sritį. Konkrečiai dėl Direktyvos 2000/78¹⁷ jis pažymėjo, jog aplinkybė, kad asmuo tapo laikinai, nors ir neapibrėžtą laikotarpį, nedarbingas dėl nelaimingo atsitikimo darbe, kaip tai suprantama pagal nacionalinę teisę, savaime nereiškia, kad apribojimas, su kuriuo susidūrė šis asmuo, gali būti laikomas „ilgalaikiu“ atsižvelgiant į šioje direktyvoje numatytą „negalios“ sąvoką. Nagrinėtu atveju Teisingumo Teismas konstatavo neturįs jurisdikcijos atsakyti į pateiktą klausimą (63, 64, 65 ir 68 punktai).

2017 m. gegužės 16 d. Didžiosios kolegijos sprendimas „Berlioz Investment Fund“ (C-682/15, EU:C:2017:373)

Ginčas pagrindinėje byloje kilo tarp bendrovės *Berlioz Investment Fund* ir *Administration des contributions directes* (Tiesioginių mokesčių administracija, Liuksemburgas) direktoriaus dėl piniginių sankcijos, kurią pastarasis skyrė bendrovei už atsisakymą suteikti informacijos atsakant į prašymą, gautą keičiantis informacija su Prancūzijos mokesčių administracija. Iš tiesų, pareiškėja pagrindinėje byloje iš dalies atsakė į prašymą pateikti informacijos, nes manė, kad kita prašoma informacija nėra reikalinga, kaip tai suprantama pagal Direktyvą 2011/16¹⁸, kad Prancūzijos mokesčių administracija, atlikdama patikrinimą, galėtų įvertinti, ar Prancūzijoje įsteigtos jos dukterinės bendrovės išmokėti dividendai turėjo būti apmokestinami prie pajamų šaltinio. Dėl šio dalinio atsakymo *Administration des contributions directes* (Tiesioginių mokesčių administracija) direktorius skyrė šiai bendrovei administracinę baudą pagal Liuksemburgo įstatymą.

Tuomet pareiškėja kreipėsi į *Tribunal administratif* (Administracinis teismas, Liuksemburgas) su prašymu patikrinti sprendimo dėl įpareigojimo pateikti informaciją pagrįstumą. Šis teismas pripažino pagrindinį skundą dėl sprendimo pakeitimo iš dalies pagrįstu ir sumažino baudą, o likusią skundo dalį atmetė ir nusprendė, kad nereikia nagrinėti subsidiariai pateikto skundo dėl panaikinimo. Tada pareiškėja pateikė apeliacinį skundą *Cour administrative* (Aukštesnysis administracinis teismas, Liuksemburgas), kuriame tvirtino, kad Liuksemburgo įstatymu grindžiamas *Tribunal administratif* (Administracinis teismas) atsisakymas patikrinti sprendimo dėl įpareigojimo pagrįstumą pažeidė jos teisę į veiksmingą teisminę gynybą, užtikrinamą Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 6 straipsnio 1 dalyje.

Nusprendęs, kad gali būti būtina atsižvelgti į Chartijos 47 straipsnį, kuriame atsispindi EŽTK 6 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta teisė, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Chartijos taikymo tikslu, be kita ko, iškėlė klausimą, ar valstybė narė įgyvendina Sąjungos teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnį, kai ji savo teisės aktuose numato, kad asmeniui, kuris mokesčių institucijoms keičiantis informacija, be kita ko, pagal Direktyvos 2011/16 nuostatas atsisako suteikti informaciją, skiriama piniginių sankcija.

Teisingumo Teismo nuomone, svarbu nustatyti, ar nacionalinę priemonę, kurioje numatyta tokia sankcija, galima laikyti Sąjungos teisės įgyvendinimu. Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad Direktyvoje 2011/16 nustatyti tam tikri valstybių narių įsipareigojimai. Jis atkreipė dėmesį, kad šios direktyvos 5 straipsnyje numatyta, jog institucija, į kurią kreipiamasi, pateikia institucijai, kuri

17 2000 m. lapkričio 27 d. Tarybos direktyva 2000/78/EB, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (OL L 303, 2000, p. 16; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 79).

18 2011 m. vasario 15 d. Tarybos direktyva 2011/16/ES dėl administracinio bendradarbiavimo apmokestinimo srityje ir panaikinanti Direktyvą 77/799/EEB (OL L 64, 2011, p. 1).

kreipiasi, tam tikrą informaciją. Be to, jis nurodė, kad pagal Direktyvos 2011/16 18 straipsnį „Prievolės“ reikalaujama, jog valstybė narė, į kurią kreipiamasi, naudotų informacijai rinkti skirtas priemones, kad gautų prašomą informaciją. Pasak Teisingumo Teismo, pagal Direktyvos 2011/16 22 straipsnio 1 dalies c punktą valstybės narės taip pat turi imtis būtinų priemonių, kad būtų užtikrintas sklandus šioje direktyvoje numatytų administracinio bendradarbiavimo nuostatų veikimas. Nurodydamas nacionalinėje teisėje esančias informacijai rinkti skirtas priemones, jis pažymėjo, kad Direktyva 2011/16 valstybės narės įpareigojamos imtis prašomai informacijai gauti būtinų priemonių, kad įvykdytų įsipareigojimus keitimosi informacija srityje. Šiuo aspektu jis nusprendė, jog aplinkybė, kad Direktyva 2011/16 aiškiai nenumato sankcijų taikymo, netrukdo pripažinti, kad jos priskirtinos prie šios direktyvos įgyvendinimo priemonių ir dėl to patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Todėl jis padarė išvadą, kad Chartijos 51 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad kai valstybė narė savo teisės aktuose numato, kad asmeniui, kuris mokesčių institucijoms keičiantis informacija, be kita ko, pagal Direktyvos 2011/16 nuostatas atsisako ją suteikti, skiriama piniginė sankcija, ji įgyvendina Sąjungos teisę, kaip tai suprantama pagal šią nuostatą, ir dėl to Chartija taikoma (32–42 punktai ir rezoliucinės dalies 1 punktas).

2017 m. birželio 13 d. Didžiosios kolegijos sprendimas „Florescu ir kt.“ (C-258/14, EU:C:2017:448)

Šioje byloje pareiškėjai buvo Rumunijos teisėjai, kurie taip pat dirbo dėstytojais universitete. Po daugiau nei 30 metų teisėjų darbo jie paprašė, kad jiems būtų mokama senatvės pensija, kurią pagal tuo metu galiojantį nacionalinį įstatymą jie galėjo gauti kartu su pajamomis iš akademinės veiklos. Tačiau dėl ekonominės krizės buvo priimtas naujas įstatymas, draudžiantis kartu gauti nurodytas pajamas; *Curtea Constituțională* (Konstitucinis Teismas, Rumunija) pripažino jį atitinkančiu Konstituciją. Tuomet pareiškėjai pateikė teismui skundą dėl sprendimų sustabdyti jų senatvės pensijų mokėjimą; jie teigė, kad naujas įstatymas neatitinka Sąjungos teisės, būtent ES sutarties ir Chartijos nuostatų. Jų skundas buvo atmestas pirmoje ir apeliacinėje instancijose; tuomet pareiškėjai prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui padavė prašymą dėl peržiūros. Tokiomis aplinkybėmis šis teismas Teisingumo Teismo paklausė, be kita ko, ar pagal ESS 6 straipsnį ir Chartijos 17 straipsnį („Teisė į nuosavybę“) draudžiamas nacionalinės teisės aktas, pagal kurį draudžiama kartu gauti grynąją senatvės pensiją ir pajamų iš veiklos viešosios valdžios institucijose, jei šios pensijos dydis viršija vidutinio bendrojo nacionalinio darbo užmokesčio dydį, kuriuo remiantis sudaromas valstybės socialinės apsaugos biudžetas.

Prieš atsakydamas į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo klausimą iš esmės, Teisingumo Teismas nagrinėjo, ar tokį nacionalinės teisės aktą galima laikyti įgyvendinančiu Sąjungos teisę, siekdamas nustatyti, ar Chartija taikytina ginčui pagrindinėje byloje.

Šiuo klausimu jis pažymėjo, kad, kaip nurodė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, ginčijamas įstatymas buvo priimtas tam, kad Rumunija įvykdytų įsipareigojimus Sąjungai, priimtus pagal ekonominę programą, kuri leidžia jai pasinaudoti finansinės paramos mokėjimų balansui mechanizmu, ir sukonkretintus Susitarimo memorandumu¹⁹. Tarp šio Susitarimo memorandumu nustatytų sąlygų numatytas viešojo sektoriaus darbo užmokesčio mažinimas, o siekiant ilgainiui gerinti viešųjų finansų padėtį numatyta svarbiausių pensijų sistemos elementų reforma. Taigi Teisingumo Teismas konstatavo, kad pagrindinėje byloje nagrinėjama pajamų

19 2009 m. birželio 23 d. Bukarešte ir Briuselyje sudarytas Europos bendrijos ir Rumunijos susitarimo memorandumas.

kumuliacijos draudimo priemone, kuria tuo pat metu siekiama dviejų nurodytų tikslų, įgyvendinami Rumunijos Susitarimo memorandume, kuris yra Sąjungos teisės dalis, priimti įsipareigojimai. Šio memorandumo teisinis pagrindas – SESV 143 straipsnis, kuris suteikia Sąjungai kompetenciją skirti savitarpio pagalbą valstybei narei, kurios valiuta nėra euras ir kuri susiduria su mokėjimų balanso sunkumais ar kuriai kyla tokių rimtų sunkumų grėsmė (31, 45 ir 47 punktai).

Teisingumo Teismas pridūrė, jog tiesa, kad Susitarimo memorandumas palieka Rumunijai diskreciją nuspręsti dėl priemonių, kurios tinkamiausios minėtiems įsipareigojimams įgyvendinti. Vis dėlto, pirma, kai valstybė narė, naudodamasi jai Sąjungos teisės aktu suteikta diskrecija, nustato priemones, tai turi būti laikoma šios teisės įgyvendinimu, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį. Antra, Sprendimo 2009/459²⁰ 3 straipsnio 5 dalyje ir Susitarimo memorandume įtvirtinti tikslai yra pakankamai išsamūs ir konkretūs, kad būtų galima konstatuoti, jog ginčijamame nacionaliniame įstatyme įtvirtintu pajamų kumuliacijos draudimu siekiama įgyvendinti šį memorandumą ir sprendimą, taigi ir Sąjungos teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį. Todėl Chartija taikytina ginčiui pagrindinėje byloje (48 punktas).

2019 m. lapkričio 7 d. Sprendimas „UNESA ir kt.“ (C-80/18–C-83/18, EU:C:2019:934)

Pagrindinės bylos buvo susijusios su kelių Ispanijoje taikomų mokesčių už branduolinės energijos naudojimą teisėtumu, kurį užginčijo branduolinę energiją gaminančios įmonės. Bylas nagrinėjęs *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) pateikė Teisingumo Teismui klausimą dėl šių mokesčių numatančių teisės aktų atitikties Sąjungos teisei. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekė išsiaiškinti, ar nagrinėjami teisės aktai nepažeidžia SESV 191 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto principo „teršėjas moka“, Chartijos 20 straipsnio („Lygybė prieš įstatymą“) ir 21 straipsnio („Diskriminacijos uždraudimas“), taip pat direktyvų 2005/89²¹ ir 2009/79²², atsižvelgiant į tai, kad branduolinę energiją gaminančioms įmonėms teko ypač didelė šių mokesčių dalis, palyginti su kitomis elektros energijos sektoriaus įmonėmis.

Kiek tai susiję su ginčijamų nacionalinės teisės aktų atitiktimi SESV 191 straipsnio 2 daliai ir Direktyvai 2005/89, Teisingumo Teismas pažymėjo, pirma, kad SESV 191 straipsnio 2 dalyje numatytas principas „teršėjas moka“ negali būti taikomas pagrindinėse bylose, nes ši nuostata nėra įgyvendinama nei Direktyva 2009/72, nei Direktyva 2005/89. Antra, dėl Direktyvos 2005/89 taikymo Teisingumo Teismas pažymėjo, kad prašymuose priimti prejudicinį sprendimą nebuvo visų Procedūros reglamento 94 straipsnio c punkte nurodytų elementų, ir nusprendė, kad dėl šio informacijos trūkumo jis negali pateikti pozicijos dėl Chartijos 20 ir 21 straipsnių taikymo. Šiuo klausimu jis priminė, kad Chartijos 51 straipsnio 1 dalis patvirtina suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją, pagal kurią Sąjungos teisinėje sistemoje užtikrinamos pagrindinės teisės gali būti taikomos esant visoms situacijoms, kurias reglamentuoja Sąjungos teisė, tačiau negali

20 2009 m. gegužės 6 d. Tarybos sprendimas 2009/459/EB dėl Bendrijos vidutinės trukmės finansinės pagalbos skyrimo Rumunijai (OL L 150, 2009 6 13, p. 8).

21 2006 m. sausio 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2005/89/EB dėl priemonių siekiant užtikrinti elektros energijos tiekimo saugumą ir investicijas į infrastruktūrą (OL L 33, 2006, p. 22).

22 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/72/EB dėl elektros energijos vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančios Direktyvą 2003/54/EB (OL L 211, 2009, p. 55).

peržengti šių situacijų ribų. Taigi, jeigu teisinė situacija nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos priimti dėl jos sprendimo, ir Chartijos nuostatos, kuriomis remiamasi, *per se* negali pagrįsti šios jurisdikcijos. Nagrinėtu atveju Chartijos 20 ir 21 straipsnių taikymas galėjo būti konstatuotas, tik jeigu būtų taikoma SESV 191 straipsnio 2 dalis arba Direktyva 2005/89. Tačiau kadangi šios nuostatos negalėjo būti taikomos pagrindinėse bylose, Teisingumo Teismas pripažino nepriimtina klausimą dėl Chartijos 20 ir 21 straipsnių, siejamų su šiomis nuostatomis, aiškinimo (30 ir 35–40 punktai).

Toliau, kiek tai susiję su galimybe taikyti Direktyvą 2009/72, Teisingumo Teismas priminė, kad jos 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintas nediskriminavimo principas privalomas valstybėms narėms tik tada, kai pagrindinėje byloje nagrinėjama nacionalinė situacija patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Pažymėjęs, kad pagrindinėse bylose nagrinėjamos situacijos yra išimtinai vidaus situacijos, o nagrinėjami mokesčiai yra fiskalinės priemonės, Teisingumo Teismas konstatavo, kad Direktyva 2009/72 nesiekia suderinti valstybių narių mokesčių nuostatų, todėl jos 3 straipsnio 1 dalyje numatytas nediskriminavimo principas netaikomas ginčijamiems teisės aktams. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, jog kadangi prašyme priimti prejudicinį sprendimą nenurodyta jokia kita Sąjungos teisės priemonė, kurią tie teisės aktai įgyvendintų, negalima konstatuoti, kad priimdama šiuos teisės aktus Ispanijos Karalystė įgyvendino Sąjungos teisę. Dėl šios priežasties Teisingumo Teismas pripažino neturįs jurisdikcijos atsakyti į klausimus, susijusius su Chartijos 20 ir 21 straipsnių išaiškinimu (47, 48, 51 ir 53 punktai).

2017 m. rugsėjo 7 d. Nutartis „Demarchi Gino“ (C-177/17 ir C-178/17, EU:C:2017:656)

Ginčas pagrindinėje byloje kilo tarp kreditorių, dalyvavusių dviejose skirtingose bankroto bylose, ir *Ministero della Giustizia* (Teisingumo ministerija, Italija) dėl sumų, kurias pastaroji privalėjo sumokėti kaip teisingą žalos atlyginimą dėl teismo procesų trukmės. Kadangi minėtų bylų nagrinėjimo trukmė buvo per ilgą, šie kreditoriai pateikė *Corte d'appello di Torino* (Turino apeliacinis teismas, Italija) skundus, reikalaudami, kad pagal Italijos įstatymą būtų priteistas patirtos žalos atlyginimas. Šis teismas patenkino jų prašymus. Tada pareiškėjai pateikė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui skundus, kuriuose prašė įpareigoti viešojo administravimo subjektus vykdyti *res judicata* galią turinčiais teismo sprendimais jiems nustatytas pareigas. Vis dėlto pareiškėjai neįvykdė Italijos įstatyme numatytų reikalavimų atlikti sudėtingus administracinius formalumus, todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turėjo pripažinti jų skundus nepriimtinais.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kilo abejonių dėl šiuos formalumus įtvirtinančio Italijos įstatymo atitikties Chartijoje įtvirtintai teisei į teisingą bylos nagrinėjimą, todėl jis pateikė Teisingumo Teismui klausimą, ar pagal principą, įtvirtintą Chartijos 47 straipsnio („Teisė į veiksmingą teisinę gynybą ir teisingą bylos nagrinėjimą“) antroje pastraipoje, siejamoje su SESV 67, 81 ir 82 straipsniais, draudžiamas nacionalinės teisės aktas, kuriame reikalaujama, kad asmenys, patyrę žalą dėl per ilgą teismo proceso nagrinėjimą, patenkantį į teismų bendradarbiavimo sritį, trukmės, atliktų tam tikrus sudėtingus administracinius formalumus, kad galėtų gauti teisingą atlyginimą, priteistą jiems iš valstybės, kai per tą laiką jie negali kreiptis į teismą dėl priverstinio vykdymo ir vėliau reikalauti atlyginti žalą, patirtą dėl minėto pavėluoto mokėjimo.

Teisingumo Teismas priminė savo jurisprudenciją dėl Sąjungos pagrindinių teisių netaikymo nacionalinės teisės aktams, nes Sąjungos teisės nuostatose atitinkamoje srityje nenustatyta jokia

valstybių narių pareiga dėl pagrindinėje byloje nagrinėjamos situacijos. Nagrinėtu atveju jis pažymėjo, kad SESV nuostatos, kuriomis rėmėsi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas (SESV 81 ir 82 straipsniai), valstybėms narėms nenustato konkrečios pareigos, kiek tai susiję su sumų, kurias valstybė turi sumokėti kaip teisingą žalos atlyginimą dėl per ilgos teismo proceso trukmės, išieškojimu, ir kad dabar galiojančioje Sąjungos teisėje šiuo klausimu nėra jokių konkrečių nuostatų. Remdamasis įvairiais nagrinėtais aspektais, jis padarė išvadą, kad neturi jurisdikcijos atsakyti į prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo klausimą (21–25, 28, 29 punktai ir rezoliucinė dalis).

2.1.2. Galimybė remtis tam tikromis Chartijos nuostatomis fizinių asmenų tarpusavio ginčiuose

2018 m. lapkričio 6 d. Didžiosios kolegijos sprendimai „Bauer ir Willmeroth“ (C-569/16 ir C-570/16, EU:C:2018:871) ir „Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften“ (C-684/16, EU:C:2018:874)

Šiose trijose bylose dėl to, kad iki darbo santykių pabaigos nebuvo pasinaudota kasmetinėmis mokamomis atostogomis, vienu atveju darbuotojų teisių paveldėtojams, o kitu atveju – pačiam suinteresuotajam darbuotojui buvę darbdaviai atsisakė sumokėti piniginę kompensaciją už šias nepanaudotas kasmetines atostogas. Pirmoje byloje (*Bauer ir Willmeroth*, C-569/16 ir C-570/16) M. E. Bauer ir M. Broßonn paprašė atitinkamai Vupertalio miesto ir V. Willmeroth – jų mirusių sutuoktinių buvusių darbdavių – sumokėti piniginę kompensaciją už mokamas kasmetines atostogas, kuriomis jų sutuoktiniai nepasinaudojo iki mirties. Antroje byloje (*Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften*, C-684/16) buvęs bendrovės Max-Planck darbuotojas T. Shimizu paprašė piniginės kompensacijos už iki darbo santykių pabaigos nepanaudotas atostogų dienas. Remiantis galiojančiomis nacionalinės teisės nuostatomis, darbuotojo teisė į kasmetines mokamas atostogas išnyksta jam mirus arba jeigu, kol buvo saistomas darbo santykių, jis neprašė suteikti šių kasmetinių mokamų atostogų per referencinį laikotarpį, už kurį jos skiriamos. Šiomis aplinkybėmis teisė į kasmetines mokamas atostogas negalėjo būti pakeista teise į piniginę kompensaciją.

Šiuos ginčus nagrinėjęs *Bundesarbeitsgericht* (Federalinis darbo teismas, Vokietija) visose bylose iškėlė klausimą, ar tuo atveju, jei jose taikomų nacionalinės teisės nuostatų neįmanoma aiškinti taip, kad būtų užtikrinta jų atitiktis Direktyvos 2003/88²³ 7 straipsniui ir Chartijos 31 straipsnio 2 daliai (Teisė į kasmetines mokamas atostogas), pastarosios nuostatos turi būti pripažintos tiesiogiai veikiančiomis ir dėl to nacionalinis teismas būtų priverstas netaikyti minėtų nacionalinės teisės nuostatų. Nacionalinis teismas taip pat siekė išsiaiškinti, ar taip netaikyti nacionalinės teisės nuostatų galima ir kilus ginčui tarp dviejų privačių asmenų, kaip tai įvyko bylose *Willmeroth* (C-570/16) ir *Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften* (C-304/16).

Šiose bylose kilo du klausimai dėl Chartijos taikymo srities.

23 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų (OL L 299, 2003, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 381). Šios direktyvos 7 straipsnyje reglamentuota kiekvieno darbuotojo teisė į bent keturių savaičių mokamas kasmetines atostogas.

Pirmiausia, vertindamas, ar yra Sąjungos teisę įgyvendinanti nacionalinė priemonė, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad teisė į mokamas kasmetines atostogas ne tik labai svarbi kaip Sąjungos socialinės teisės principas, bet ir aiškiai įtvirtinta Chartijos 31 straipsnio 2 dalyje. Šiuo klausimu priminęs, kad Sąjungos teisės sistemoje užtikrinamos pagrindinės teisės taikytinos esant visoms situacijoms, kurias reglamentuoja Sąjungos teisė, Teisingumo Teismas nusprendė, jog kadangi pagrindinėse bylose (abiem sprendimams bendroje dalyje) nagrinėjamomis nacionalinės teisės nuostatomis įgyvendinama Direktyva 2003/88, Chartijos 31 straipsnio 2 dalis buvo taikoma šiose bylose.

Antra, Teisingumo Teismo buvo prašoma pareikšti nuomonę dėl Chartijos 31 straipsnio 2 dalies taikymo apimties. Kalbant konkrečiai, jo prašyta paaiškinti, ar fiziniai asmenys gali tiesiogiai remtis šia nuostata ir prieš valstybinį, ir prieš privatų darbdavį, kad nacionalinis teismas, pirma, kiekvienoje byloje netaikytų ginčijamų nacionalinės teisės nuostatų ir, antra, prireikus užtikrintų, kad iš mirusio darbuotojo teisių paveldėtojų arba iš paties suinteresuotojo darbuotojo nebūtų atimta teisė į piniginę kompensaciją už šiems darbuotojams priklausančias nepanaudotas atostogas, mokėtiną atitinkamo buvusio darbdavio.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pirmiausia nurodė, kad imperatyviai nustatydamas, jog „kiekvienas darbuotojas“ turi „teisę“ į „kasmetines mokamas atostogas“, Chartijos 31 straipsnio 2 dalis atspindi esminį Sąjungos socialinės teisės principą, nuo kurio galima nukrypti tik laikantis Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje numatytų griežtų sąlygų ir visų pirma paisant pagrindinės teisės į kasmetines mokamas atostogas esmės. Remdamasis Sprendimu *Egenberger*²⁴, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad Chartijos 31 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta teisė į kasmetines mokamas atostogas, vertinant patį jos egzistavimą, yra imperatyvi ir kartu besąlygiška ir jos nereikia konkretinti Sąjungos ar nacionalinės teisės nuostatomis; šiose turi būti nurodyta tik tiksliai kasmetinių mokamų atostogų trukmė. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad vien šios nuostatos pakanka, kad darbuotojams būtų suteikta teisė, kuria jie gali remtis ginče su darbdaviu esant situacijai, kurią apima Sąjungos teisė, todėl patenkančiai į Chartijos taikymo sritį. Teisingumo Teismas patikslino, kad dėl Chartijos 31 straipsnio 2 dalies, visų pirma kiek tai susiję su situacijomis, patenkančiomis į jos taikymo sritį, nacionalinis teismas turi netaikyti nacionalinės teisės nuostatų, kaip antai nagrinėjamų abiejuose sprendimuose (byla *Bauer ir Willmeroth*, C-569/16 ir C-570/16, 84–86 punktai) (byla *Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften*, C-684/16, 73–75 punktai).

Dėl Chartijos 31 straipsnio 2 dalies poveikio darbdaviams, kurie yra privatūs asmenys, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad nors Chartijos 51 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad jos nuostatos skirtos Sąjungos institucijoms, įstaigoms ir organams, tinkamai atsižvelgiant į subsidiarumo principą, ir valstybėms narėms tais atvejais, kai šios įgyvendina Sąjungos teisę, minėto 51 straipsnio 1 dalyje neaptariamas klausimas, ar tokie privatūs asmenys kai kuriais atvejais gali būti priversti tiesiogiai laikytis tam tikrų minėtos Chartijos nuostatų, todėl ši dalis negali būti aiškinama taip, kad pagal ją nuolat atmetama tokia galimybė. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad tuo atveju, kai pagrindinėse bylose nagrinėjamų nacionalinės teisės nuostatų neįmanoma aiškinti taip, kad būtų užtikrinta jų atitiktis Direktyvos 2003/88 7 straipsniui ir Chartijos 31 straipsnio 2 daliai, nacionalinis teismas taip pat turi užtikrinti, kad iš mirusio darbuotojo teisių paveldėtojų arba iš paties suinteresuotojo

²⁴ [2018 m. balandžio 17 d. Sprendimas Egenberger \(C-414/16, EU:C:2018:257\)](#).

darbuotojo nebūtų atimta teisė į piniginę kompensaciją už šiems darbuotojams priklausančias nepanaudotas atostogas, mokėtiną atitinkamo buvusio darbdavio. Ši pareiga nacionaliniam teismui tenka pagal Direktyvos 2003/88 7 straipsnį ir Chartijos 31 straipsnio 2 dalį, kai ginčas kyla tarp privataus asmens ir darbdavio – valstybinės institucijos, ir pagal antrąją iš šių nuostatų, kai ginčas kyla tarp privataus asmens ir darbdavio – taip pat privataus asmens (byla *Bauer ir Willmeroth*, C-569/16 ir C-570/16, 87–92 punktai ir rezoliucinės dalies 2 punktas)²⁵ (byla *Max-Planck-Gesellschaft zur Förderung der Wissenschaften*, C-684/16, 76–81 punktai ir rezoliucinės dalies 2 punktas)²⁶.

2.2. Sąjungos teisės pažeidimas, ribojimas arba kelio veiksmingai ja naudotis užkirtimas

2014 m. balandžio 30 d. Sprendimas „Pfleger ir kt.“ (C-390/12, EU:C:2014:281)

Ši byla buvo susijusi su keturiais ginčais, kurių faktinė aplinkybė buvo bendra – skirtingose Austrijos vietose atlikus patikrinimus buvo laikinai areštuoti lošimų automatai, kurie, kaip įtarta, buvo naudojami draudžiamiems azartiniams lošimams organizuoti. Šie automatai buvo eksploatuojami negavus išankstinio administracinių institucijų leidimo, kaip to reikalaujama pagal Austrijos federalinį azartinių lošimų įstatymą (*Glücksspielgesetz*, BGBl. 620/1989).

Šiuos ginčus nagrinėjęs *Unabhängiger Verwaltungssenat des Landes Oberösterreich* (Aukštutinės Austrijos žemės nepriklausomas administracinių bylų senatas, Austrija) paklausė Teisingumo Teismo dėl tokios tvarkos suderinamumo su laisve teikti paslaugas, užtikrinta SESV 56 straipsniu ir Chartijos 15–17, 47 ir 50 straipsniais. Jo nuomone, Austrijos valdžios institucijos neįrodė nei kad su lošimais susijęs nusikalstamumas ir (arba) priklausomybė nuo lošimų nagrinėjamu laikotarpiu iš tiesų buvo didelė problema, nei kad kova su nusikalstamumu ir lošėjų apsauga, o ne vien valstybės pajamų didinimas buvo tikrasis azartinių lošimų monopolinės sistemos tikslas.

Per procesą Teisingumo Teisme kelių valstybių narių vyriausybės tvirtino, kad Chartija netaikoma nagrinėjamu atveju, nes azartinių lošimų sritis nėra suderinta, todėl su šia sritimi susiję nacionalinės teisės aktai neįgyvendina Sąjungos teisės, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį.

Šiuo klausimu Teisingumo Teismas nurodė, kad kai paaiškėja, jog nacionalinės teisės aktai gali kliudyti naudotis viena ar keliomis Sutartyje užtikrintomis pagrindinėmis laisvėmis, o valstybė narė tam paaiškinti nurodo privalomuosius bendrojo intereso pagrindus, jiems gali būti taikomos Sąjungos teisėje numatytos išimtys, skirtos šiai kliūčiai pateisinti, tik jei tai atitinka pagrindines teises, kurių paisymą užtikrina Teisingumo Teismas. Anot jo, ši pareiga paisyti pagrindinių teisių akivaizdžiai kyla iš Sąjungos teisės, taigi ir Chartijos, taikymo srities. Todėl kai valstybė narė naudojasi Sąjungos teisėje numatytomis išimtimis, kad pateisintų Sutartyje užtikrintos pagrindinės laisvės kliūtis, laikoma, kad ji „įgyvendina Sąjungos teisę“, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį.

²⁵ Šis sprendimas aptartas 2018 m. metiniame pranešime, p. 18.

²⁶ Šis sprendimas aptartas 2018 m. metiniame pranešime, p. 17 ir 18.

Taigi nagrinētu atveju Chartija buvo taikoma. Austrijoje nustatyta tvarka azartinių lošimų srityje iš tiesų buvo laisvės teikti paslaugas, užtikrintos SESV 56 straipsniu, ribojimas. Be to, šiai tvarkai pateisinti buvo nurodyti lošėjų apsaugos ir kovos su nusikalstamumu, susijusiu su šiais lošimais, tikslai, kurie Teisingumo Teismo jurisprudencijoje pripažįstami privalomaisiais bendrojo intereso pagrindais, galinčiais pateisinti pagrindinių laisvių apribojimus azartinių lošimų sektoriuje. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad šiuose nacionalinės teisės aktuose numatyto ribojimo pagal SESV 56 straipsnį nagrinėjimas taip pat apima galimus Chartijoje numatytų teisių ir laisvių įgyvendinimo ribojimus, todėl atskirai jų nagrinėti nereikia (35, 36, 39, 42 ir 60 punktai)²⁷.

2016 m. rugsėjo 13 d. Didžiosios kolegijos sprendimai „Rendón Marín“ (C-165/14, EU:C:2016:675) ir „CS“ (C-304/14, EU:C:2016:674)

Atsižvelgiant į ankstesnius teistumus, dėl dviejų trečiosios šalies piliečių buvo priimti atitinkamai sprendimas nesuteikti leidimo gyventi valstybėje narėje ir sprendimas išsiųsti iš jos; šiuos sprendimus priėmė valstybės narės, kurios pilietybę turėjo pareiškėjų globojami nepilnamečiai vaikai, Sąjungos piliečiai, valdžios institucijos. Pirmoje byloje (byla *Rendón Marín*, C-165/14) pareiškėjas buvo dviejų nepilnamečių vaikų – Ispanijos pilietybę turinčio berniuko ir Lenkijos pilietybę turinčios mergaitės – tėvas. Jis turėjo šių vaikų, kurie visada gyveno Ispanijoje, išimtinės globos teises. Antroje byloje (byla *CS*, C-304/14) pareiškėja buvo Jungtinės Karalystės pilietybę turinčio vaiko motina; vaikas kartu su ja gyveno Jungtinėje Karalystėje ir ji turėjo išimtinės jo globos teises.

Ginčus nagrinėję prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai *Tribunal Supremo* (Aukščiausiasis Teismas, Ispanija) ir *Upper Tribunal* (Aukštesnysis teismas, Jungtinė Karalystė) paklausė Teisingumo Teismo, ar vien ankstesniais teistumais galima pateisinti atsisakymą suteikti trečiosios šalies piliečiui leidimą gyventi valstybėje narėje arba šio asmens išsiuntimą iš jos, kai jis turi išimtinės teises globoti nepilnamečį Sąjungos pilietį.

Teisingumo Teismas pirmiausia paaiškino, kad Direktyva 2004/38 dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje²⁸ taikoma tik Sąjungos piliečiams ir jų šeimos nariams, kurie atvyksta į kitą valstybę narę, kurios piliečiai jie nėra, arba joje gyvena. Iš dviejų nagrinėtų atvejų tik pirmasis pareiškėjas ir Lenkijos pilietybę turėjusi jo dukra galėjo pasinaudoti teise gyventi šalyje pagal šią direktyvą. Nors ši direktyva buvo taikoma tik vieno iš vaikų situacijai, kiti trys vaikai, kuriems dvi nagrinėtos bylos turėjo įtakos, pagal SESV 20 straipsnį ir vien dėl jų turimo Sąjungos piliečių statuso galėjo naudotis su šiuo statusu susijusiomis išvestinėmis teisėmis (įskaitant, be kita ko, teisę judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje).

Toliau Teisingumo Teismas patikslino, kad būna labai specifinių situacijų, kai, nepaisant to, kad netaikoma su trečiųjų šalių piliečių teise gyventi susijusi antrinė teisė ir kad suinteresuotasis Sąjungos pilietis nepasinaudojo teise laisvai judėti, vis dėlto reikia pripažinti trečiosios šalies

²⁷ Šis sprendimas aptartas 2014 m. Metiniame pranešime, p. 37.

²⁸ 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, iš dalies keičianti Reglamentą (EEB) Nr. 1612/68 ir panaikinanti Direktyvas 64/221/EEB, 68/360/EEB, 72/194/EEB, 73/148/EEB, 75/34/EEB, 75/35/EEB, 90/364/EEB, 90/365/EEB ir 93/96/EEB (OL L 158, 2004, p. 77; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 5 t., p. 46).

piliečio, kuris yra nurodyto Sąjungos piliečio šeimos narys, teisę gyventi valstybėje narėje, kitaip būtų paneigtas Sąjungos pilietybės veiksmingumas, jei dėl tokio nepripažinimo Sąjungos pilietis faktiškai privalėtų apskritai išvykti iš Sąjungos teritorijos ir iš jo būtų atimtos galimybės naudotis tuo, kas sudaro Sąjungos piliečio statusu suteikiamų teisių esmę. Anot Teisingumo Teismo, minėtoms situacijoms būdinga tai, kad net jeigu jos reglamentuojamos teisės aktais, kurie *a priori* patenka į valstybių narių kompetenciją, t.y. teisės aktais, susijusiais su trečiųjų šalių piliečių teise atvykti į valstybę narę ir joje apsigyventi, ir joms netaikomos antrinės teisės nuostatos, vis dėlto jos pagal savo pobūdį susijusios su Sąjungos piliečio judėjimo ir apsigyvenimo laisve, o tam, kad ši laisvė nebūtų pažeista, draudžiama atsisakyti pripažinti minėtiems trečiųjų valstybių piliečiams teisę atvykti ir apsigyventi valstybėje narėje, kurioje šis Sąjungos pilietis gyvena. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad trys vaikai, kuriems šios dvi nagrinėtos bylos turėjo įtakos, turėjo teisę laisvai judėti ir gyventi Sąjungos teritorijoje, ir bet koks šios teisės apribojimas patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį. Teisingumo Teismo manymu, jeigu abiejose nagrinėjamose situacijose trečiųjų šalių pilietybę turintys tėvai privalėtų išvykti iš Sąjungos teritorijos, jų vaikai galėtų būti priversti vykti kartu, todėl tokiu atveju šie trys vaikai negalėtų veiksmingai naudotis pagrindinėmis pagal Sąjungos piliečio statusą priklausančiomis teisėmis. Todėl šios situacijos pateko į Sąjungos teisės taikymo sritį.

Galiausiai šiose dviejose bylose Teisingumo Teismas pažymėjo, kad SESV 20 straipsnis neturi įtakos valstybių narių galimybei remtis išimtimi, susijusia, be kita ko, su viešosios tvarkos palaikymu ir visuomenės saugumo užtikrinimu. Vis dėlto jis taip pat pažymėjo, kad dėl to, jog abiem nagrinėtais atvejais taikoma Sąjungos teisė, prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę teismai šiuos atvejus turi vertinti atsižvelgdami į Chartijos 7 straipsnyje įtvirtintą teisę į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, o šį straipsnį reikia aiškinti kartu su Chartijos 24 straipsnio 2 dalyje pripažinta pareiga atsižvelgti į vaiko interesus (Sprendimo *Rendón Marín*, C-165/14, 74–81 ir 85 punktai; Sprendimo *CS*, C-304/14, 29–33, 36 ir 48 punktai).

2020 m. birželio 18 d. Sprendimas „Komisija / Vengrija (Asociacijų skaidrumas)“ (C-78/18, EU:C:2020:476)

2017 m. Vengrija priėmė įstatymą, kuriuo, kaip teigiama, siekta užtikrinti pilietinių organizacijų, gaunančių dovanų iš užsienio, skaidrumą (2017 m. Įstatymas Nr. LXXVI dėl užsienio paramą gaunančių organizacijų skaidrumo). Pagal šį įstatymą šios organizacijos turi įsiregistruoti Vengrijos teismuose kaip „užsienio paramą gaunančios organizacijos“, jeigu dovanų, kurias jos per vienus metus gavo iš kitų valstybių narių ar trečiųjų šalių, vertė viršija nustatytą ribą. Registruodamosi jos taip pat turi nurodyti, be kita ko, dovanotojų, kurių parama sudarė ar viršijo 500 000 Vengrijos forintų (maždaug 1 400 EUR) sumą, vardus ir pavardes bei pavadinimus ir tikslią paramos sumą. Vėliau ši informacija skelbiama nemokamai prieinamoje viešoje elektroninėje platformoje. Be to, atitinkamos pilietinės organizacijos savo interneto pradžios tinklalapyje ir visuose savo leidiniuose turi nurodyti, kad jos yra „užsienio paramą gaunančios organizacijos“.

Komisija teigė, kad Vengrija neįvykdė įsipareigojimų pagal SESV 63 straipsnį (kuriame įtvirtintas laisvas kapitalo judėjimas), taip pat Chartijos 7 straipsnį („Teisė į privatų ir šeimos gyvenimą“), 8 straipsnį („Asmens duomenų apsauga“) ir 12 straipsnį („Susirinkimų ir asociacijų laisvė“), nes šiame įstatyme nustatė registravimosi, deklaravimo ir viešumo pareigas tam tikrų kategorijų pilietinės visuomenės organizacijoms, gaunančioms tam tikrą ribą viršijančią užsienio paramą, ir numatė galimybę šių pareigų nesilaikančioms organizacijoms taikyti sankcijas. Tokiam

reglamentavimui pagrįsti Vengrija nurodė įvairius tikslus, kuriais siekiama padidinti pilietinės visuomenės organizacijų finansavimo skaidrumą, apsaugoti viešąją tvarką ir visuomenės saugumą kovojant su pinigų plovimu, terorizmo finansavimu ir organizuotu nusikalstamumu.

Dėl Chartijos taikymo Teisingumo Teismas priminė, kad kai valstybė narė tvirtina, kad jos patvirtinta priemonė, kuri apriboja SESV užtikrinamą pagrindinę laisvę, yra pateisinama šia Sutartimi arba Sąjungos teisėje pripažintu privalomuoju bendrojo intereso pagrindu, tokia priemonė turi būti laikoma įgyvendinančia Sąjungos teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį, todėl turi atitikti Chartijoje įtvirtintas pagrindines teises (101 punktas).

Nagrinėtu atveju Teisingumo Teismas konstatavo, kad ginčijamu įstatymu ribojamas laisvas kapitalo judėjimas, draudžiamas pagal SESV 63 straipsnį, ir kad šiam ribojimui pateisinti Vengrija rėmėsi privalomuoju bendrojo intereso pagrindu ir SESV 65 straipsnyje paminėtais pagrindais. Taigi jis pažymėjo, kad šio įstatymo nuostatos turi atitikti Chartiją, o šis reikalavimas reiškia, kad Chartijoje įtvirtintos teisės ir laisvės minėtomis nuostatomis neapribojamos arba, jeigu apribojamos, šie apribojimai yra pateisinami atsižvelgiant į Chartijos 52 straipsnio 1 dalyje nustatytus reikalavimus. Teisingumo Teismas nusprendė, kad reikėjo išnagrinėti, ar šiomis nuostatomis apribojamos Chartijos 7, 8 ir 12 straipsniais saugomos teisės ir, jeigu taip, ar jos vis dėlto buvo pateisinamos (102–104 punktai).

2020 m. spalio 6 d. Didžiosios kolegijos sprendimas „Komisija / Vengrija (Aukštasis mokslas)“ (C-66/18, EU:C:2020:792)

Komisija teigė, kad Vengrija neįvykdė įsipareigojimų pagal Bendrojo susitarimą dėl prekybos paslaugomis (toliau – GATS)²⁹ XVII straipsnį, SESV 49 ir 56 straipsnius, taip pat Chartijos 13 straipsnį („Menų ir mokslo laisvė“), 14 straipsnio 3 dalį (laisvė steigti mokymo įstaigas) ir 16 straipsnį („Laisvė užsiimti verslu“), nes užsienio aukštojo mokslo įstaigų, kurių buveinė yra už Europos ekonominės erdvės ribų, galimybę organizuoti mokslo laipsnį suteikiančias studijas Vengrijos teritorijoje susiejo su dviguba sąlyga: tarptautinės sutarties tarp Vengrijos ir valstybės, kurioje yra įstaigos buveinė, vyriausybės sudarymu ir reikalavimu šioms įstaigoms faktiškai organizuoti aukštojo mokslo studijas jų buveinės valstybėje. Šiam reglamentavimui, kuriuo įgyvendinamas GATS XVII straipsnis, pagrįsti Vengrija rėmėsi privalomuoju bendrojo intereso užkirsti kelią aukštojo mokslo įstaigų apgaulingai praktikai ir užtikrinti gerą aukštojo mokslo kokybę.

Dėl Chartijos nuostatų taikymo Teisingumo Teismas priminė, kad, kiek tai susiję su valstybių narių veiksmais, Chartijos taikymo sritis apibrėžta jos 51 straipsnio 1 dalyje, pagal kurią Chartijos nuostatos taikomos valstybėms narėms tik tais atvejais, „kai šios įgyvendina Sąjungos teisę“. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad GATS yra Sąjungos teisės sistemos dalis. Darytina išvada, kad tais atvejais, kai valstybės narės vykdo iš GATS kylančius įsipareigojimus, jos turi būti laikomos įgyvendinančiomis Sąjungos teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį. Kita vertus, Teisingumo Teismas priminė, kad kai valstybė narė tvirtina, kad jos patvirtinta

²⁹ Bendrasis susitarimas dėl prekybos paslaugomis, pridėtas prie Pasaulio prekybos organizacijos (toliau – PPO) steigimo sutarties. PPO steigimo sutartis Sąjungos pasirašyta ir patvirtinta 1994 m. gruodžio 22 d. Sprendimu 94/800/EB (OL L 336, 1994, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 11 sk., 21 t., p. 80). GATS XVII straipsnio "Nacionalinis režimas" 1 dalyje numatyta, kad "[k]iekviena šalis narė savo įsipareigojimų sąrašė nurodytuose sektoriuose ir pagal jame nustatytas sąlygas bet kokios kitos šalies narės paslaugoms ir paslaugų teikėjams taiko ne mažiau palankų režimą negu savo panašioms paslaugoms ir paslaugų teikėjams".

priemonė, kuri apriboja SESV užtikrinamą pagrindinę laisvę, yra pateisinama Sąjungos teisėje pripažintu privalomuoju bendrojo intereso pagrindu, tokia priemonė turi būti laikoma įgyvendinančia Sąjungos teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį, todėl turi atitikti Chartijoje įtvirtintas pagrindines teises. Taigi Teisingumo Teismas nusprendė, kad ginčijamos priemonės turi atitikti Chartijoje įtvirtintas pagrindines teises. Konstatavęs, kad šiems ribojimams pateisinti Vengrija rėmėsi bendrojo intereso tikslais, Teisingumo Teismas nurodė, kad reikia išnagrinėti, ar šios priemonės riboja pagrindines teises, kurias nurodo Komisija, ir, jei taip, ar jos vis dėlto yra pateisinamos Vengrijos nurodytais pagrindais (212–216 punktai).

III. Bylos, kuriose prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenustatė sąsajos su Sąjungos teise

2014 m. gegužės 8 d. Sprendimas „Pelckmans Turnhout“ (C-483/12, EU:C:2014:304)

Pagrindinėje byloje Belgijos sodininkystės bendrovė prašė nutraukti kelių bendrovių konkurenčių taikomą praktiką atidaryti parduotuves septynias dienas per savaitę, kai pagal Belgijos įstatymą buvo privaloma numatyti vieną savaitinę poilsio dieną. Bendrovių konkurenčių nuomone, nagrinėjamas teisės aktas prieštaravo Sąjungos teisei.

Bylą nagrinėjęs *rechtbank van koophandel te Antwerpen* (Antverpeno apygardos komercinių bylų teismas) pateikė prejudicinius klausimus Teisingumo Teismui (Teisingumo Teismo atsakymą žr. 2012 m. spalio 4 d. Nutartyje *Pelckmans Turnhout*, C-559/11, EU:C:2012:615) ir klausimą dėl atitikties Konstitucijai – *Grondwettelijk Hof* (Konstitucinis Teismas, Belgija). Pastarasis teismas savo ruožtu nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą. Iš tiesų, kadangi ginčijamame įstatyme numatytos išimtys buvo taikomos ne visiems prekybininkams, šiam teismui kilo abejonių dėl jo suderinamumo su lygybės ir nediskriminavimo principais, įtvirtintais, be kita ko, Chartijos 20 ir 21 straipsniuose. Taigi jis paprašė Teisingumo Teismo išaiškinti šiuos straipsnius atsižvelgiant į Chartijos 15 straipsnį („Laisvė pasirinkti profesiją ir teisė dirbti“) ir 16 straipsnį („Laisvė užsiimti verslu“), taip pat į SESV 34–36 straipsnius (dėl laisvo prekių judėjimo) ir 56 ir 57 straipsnius (dėl laisvės teikti paslaugas).

Teisingumo Teismas nusprendė, kad jo jurisdikcija aiškinti nurodytas Chartijos nuostatas šioje byloje nenustatyta. Kad padarytų šią išvadą, jis pirmiausia priminė, kad pagal jo Procedūros reglamento 94 straipsnio c punktą prašyme priimti prejudicinį sprendimą turi būti išdėstytos priežastys, paskatinusios prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantį teismą kelti klausimą dėl tam tikrų Sąjungos teisės nuostatų išaiškinimo ar galiojimo, ir šio teismo nustatytas ryšys tarp šių nuostatų ir pagrindinėje byloje taikomų nacionalinės teisės aktų. Ši informacija ir reikšmingos faktinės aplinkybės, kurias trumpai išdėstyti reikalaujama pagal minėto Procedūros reglamento 94 straipsnio a punktą, turi leisti Teisingumo Teismui ne tik patikrinti prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą, bet ir nustatyti savo jurisdikciją atsakyti į pateiktą klausimą. Nagrinėtu atveju Teisingumo Teismas konstatavo, kad prašyme priimti prejudicinį sprendimą nenurodyta jokių aspektų, kurie leistų daryti išvadą, kad pagrindinėje byloje susiklosčiusi teisinė situacija patenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, o tai būtina sąlyga, kad valstybė narė galėtų prašyti išaiškinti Chartiją. Teisingumo Teismas manė, kad iš prašymo priimti prejudicinį sprendimą niekaip nebuvo matyti, kad ginčas turi sąsają su kuria nors iš situacijų, numatytų šį prašymą

pateikusių teismo nurodytose Sutarties nuostatose (16, 20, 22, 23, 26, 27 punktai ir rezoliucinė dalis).

2019 m. gegužės 15 d. Nutartis „Corte dei Conti ir kt.“ (C-789/18 ir C-790/18, nepaskelbta Rink., EU:C:2019:417)

Pagrindinės bylos buvo susijusios su dviem *Corte dei Conti* (Audito rūmai, Italija) teisėjais, kurie, be pareiginės algos, gaudavo atlyginimą už ankstesnę valstybės institucijose vykdytą veiklą. Jų pareiginė alga buvo sumažinta, nes pridėjus nurodytą atlyginimą ji viršijo taikomuose nacionalinės teisės aktuose numatytą ribą.

Šias bylas nagrinėjęs *Tribunale amministrativo regionale per il Lazio* (Lacijaus regiono administracinis teismas, Italija) iškėlė klausimą dėl tokių teisės aktų atitikties kelioms ESS ir SESV nuostatomis, Chartijos 15 straipsniui („Laisvė pasirinkti profesiją ir teisė dirbti“), 20 straipsniui („Lygybė prieš įstatymą“), 21 straipsniui („Diskriminacijos uždraudimas“) ir 31 straipsniui („Tinkamos ir teisingos darbo sąlygos“), taip pat Europos socialinių teisių ramsčio 3, 5–7, 10 ir 15 straipsniams. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nurodė, kad negalima atmesti galimybės taikyti šį reglamentavimą kitų valstybių narių piliečiams, kurių darbas nėra susijęs su valdžios funkcijų vykdymu.

Priminęs prašymų priimti prejudicinį sprendimą turiniui taikomus reikalavimus, numatytus Procedūros reglamento 94 straipsnyje, Teisingumo Teismas pirmiausia pažymėjo, kad visi pagrindinės bylos elementai, atrodo, susiję su viena valstybe nare. Toliau Teisingumo Teismas laikėsi nuomonės, kad SESV 45 straipsnis negali suteikti teisių ieškovams pagrindinėse bylose, nes ši nuostata netaikoma darbui valstybės administracijoje arba veiklai, kuri neturi jokios sąsajos su kuria nors iš Sąjungos teisėje numatytų situacijų ir kurios visi svarbūs elementai yra apriboti viena valstybe nare. Konstatavęs, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nenurodė, kokių sąsajų ginčai pagrindinėse bylose, nepaisant jų visiškai vidaus pobūdžio, turi su SESV nuostatomis dėl laisvo darbuotojų judėjimo, dėl kurių prašomas prejudicinis išaiškinimas būtų būtinas šių ginčų sprendimui, Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nepatiksino nei priešasčių, paskatinusių jį kreiptis dėl ESS, SESV ir Europos socialinių teisių ramsčio nuostatų išaiškinimo, nei jo nustatyto ryšio tarp šių nuostatų ir jo nagrinėjamose bylose taikomų nacionalinės teisės aktų.

Galiausiai dėl prejudiciniuose klausimuose nurodytų Chartijos nuostatų Teisingumo Teismas priminė savo suformuotą jurisprudenciją, pagal kurią, jeigu teisinė situacija nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos priimti dėl jos sprendimo, ir Chartijos nuostatos, kuriomis galbūt remiamasi, *per se* negali pagrįsti šios jurisdikcijos. Taigi, kadangi nei SESV 45 straipsnis, nei kitos prejudiciniuose klausimuose nurodytos nuostatos nebuvo taikomos, Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad ginčai neatrodė susiję su nacionalinės teisės aktais, kuriais įgyvendinama Sąjungos teisė, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį, todėl pripažino prašymus priimti prejudicinį sprendimą nepriimtinais (17–22, 24, 26–30 punktai ir rezoliucinė dalis).

2020 m. balandžio 30 d. Nutartis „Marvik Pastrogor ir Rodes – 08“ (C-818/19 ir C-878/19, nepaskelbta Rink., EU:C:2020:314)

Pagrindinėse bylose dvi Bulgarijos bendrovės, gaminančios energiją iš atsinaujinančiųjų šaltinių, pareiškė ieškinį Bulgarijos valstybei, kad susigrąžintų energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių mokestį. Bulgarijos Konstitucinis Teismas pripažino šį mokestį numatantį įstatymą prieštaraujančiu konstitucijai. Ieškiniui pagrįsti ieškovės teigė, kad šis mokestis buvo nustatytas pažeidžiant Sąjungos teisę, visų pirma Direktyvą 2009/88³⁰, Chartijos 16 straipsnį („Laisvė užsiimti verslu“) ir 17 straipsnį („Teisė į nuosavybę“).

Prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikę *Varhoven kasatsionen sad* (Aukščiausiasis kasacinis teismas, Bulgarija) byloje *Marvik Pastrogor* (C-818/19) ir *Sofiyski Rayonen sad* (Sofijos apylinkės teismas, Bulgarija) byloje *Rodes – 08* (C-878/19), nurodė, kad Bulgarijos Konstitucinis Teismas patikrino tik nurodyto mokesčio atitiktį konstitucijai, bet ne Sąjungos teisei, Teisingumo Teismo paklausė, ar Sąjungos teisė turi būti aiškinama kaip draudžianti nacionalinės teisės aktus, įtvirtinančius energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių mokestį.

Pirmiausia dėl Direktyvos 2009/28 aiškinimo Teisingumo Teismas nurodė, viena vertus, kad jos nuostatos nedraudžia valstybėms narėms įtvirtinti energijos gamybos iš atsinaujinančiųjų išteklių mokesčio. Kita vertus, Teisingumo Teismas pažymėjo, kad ši direktyva, kuria nederinamos valstybių narių mokesčių nuostatos, negali būti taikoma tokį mokestį nustatantiems nacionalinės teisės aktams.

Toliau dėl Chartijos aiškinimo Teisingumo Teismas priminė, kad jos nuostatos skirtos valstybėms narėms tik tais atvejais, kai jos įgyvendina Sąjungos teisę. Pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją Sąjungos teisinėje sistemoje užtikrinamos pagrindinės teisės gali būti taikomos esant visoms situacijoms, kurias reglamentuoja Sąjungos teisė, tačiau negali peržengti šių situacijų ribų. Taigi, jeigu teisinė situacija nepatenka į Sąjungos teisės taikymo sritį, Teisingumo Teismas neturi jurisdikcijos priimti dėl jos sprendimo ir Chartijos nuostatos, kuriomis galbūt remiamasi, *per se* negali pagrįsti šios jurisdikcijos. Tuo remdamasis Teisingumo Teismas patikslino, kad Chartijos 16 ir 17 straipsnių taikymas pagrindinėse bylose gali būti konstatuotas, tik jeigu joms taikomos prašymus priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismų nurodytos kitos nei Chartijoje įtvirtintos Sąjungos teisės nuostatos. Nagrinėtu atveju, pirma, situacijos buvo išimtinai vidaus pobūdžio, nes neturėjo jokio tarpvalstybinio elemento. Antra, buvo konstatuota, kad Direktyva 2009/28 netaikoma ginčijamam teisės aktui. Tokiomis aplinkybėmis, kadangi prašymuose priimti prejudicinį sprendimą nebuvo nurodyti jokie kiti Sąjungos teisės aktai, kuriuos įgyvendintų šis įstatymas, Teisingumo Teismas nusprendė, jog negalima pripažinti, kad Bulgarijos Respublika įgyvendino Sąjungos teisę, kaip tai suprantama pagal Chartijos 51 straipsnio 1 dalį. Dėl šios priežasties Teisingumo Teismas pripažino aiškiai neturintis jurisdikcijos atsakyti į prejudicinius klausimus, kiek jie susiję su Chartijos 16 ir 17 straipsnių aiškinimu (45, 50–53, 55–58, 60 punktai ir rezoliucinės dalies 2 punktas).

30 2009 m. balandžio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/28/EB dėl skatinimo naudoti atsinaujinančių išteklių energiją, iš dalies keičianti bei vėliau panaikinanti Direktyvas 2001/77/EB ir 2003/30/EB (OL L 140, 2009, p. 16).